

روستا و توسعه، سال ۲۳، شماره ۸۹، بهار ۱۳۹۹

DOI: 10.30490/RVT.2020.253782.0

عوامل اثرگذار بر گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی: مطالعه موردی بیران شهر، استان لرستان

فرشته حافظی^۱، مهدی رحیمیان^۲، سعید غلامرضایی^۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۵/۱۲ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۶/۱۷

چکیده

در پژوهش پیمایشی و کاربردی حاضر، عوامل مؤثر بر گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی بررسی شد. پژوهش از نوع توصیفی-همبستگی بود و جامعه آماری آن را جوانان ۱۵ تا ۲۴ ساله منطقه بیران شهر واقع در استان لرستان تشکیل می‌دادند

۱- دانش‌آموخته کارشناسی ارشد توسعه روستایی، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران.

(hafezi321@gmail.com)

۲- نویسنده مسئول و استادیار گروه اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران.

(Rahimian.m@lu.ac.ir)

۳- استادیار گروه اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران.

(sgholamrezai@gmail.com)

(N=۱۴۰۴). با استفاده از رابطه کوکران، حجم نمونه ۱۸۱ نفر برآورد شد. تأیید روایی و پایایی ابزار تحقیق، به ترتیب، به روش اعتبار محتوایی و با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ صورت گرفت و تحلیل داده‌ها با نرم‌افزار SPSS انجام شد. نتایج بررسی نشان داد که گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی در حد متوسط است؛ همچنین، بر اساس نتایج تحلیل مسیر، متغیرهای اثرگذار بر گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی، به ترتیب، عبارت‌اند از میزان آگاهی در زمینه کشاورزی، نگرش نسبت به کشاورزی، استفاده از منابع اطلاعاتی برای افزایش آگاهی در زمینه کشاورزی، ویژگی‌های اجتماعی، ویژگی‌های اقتصادی، ویژگی‌های فردی و وجود نمونه‌های موفق و فعالیت‌های تولیدی در روستا.

کلیدواژه‌ها: جوانان روستایی، اشتغال، بخش کشاورزی، گرایش، بیران‌شهر (منطقه)، لرستان (استان).

مقدمه

امروزه، هدف توسعه روستایی رسیدن به یک تعادل پویا در راستای ارزش‌های روستایی و بهبود زندگی روستاییان است. اتحادیه اروپا توسعه روستایی را ابزاری برای بهبود رفاه اقتصادی، اجتماعی و محیط زندگی ساکنان روستا می‌داند (Rahmon Ibrahim, 2014). بر این اساس، از دیدگاه اتحادیه اروپا لازمه رسیدن به توسعه روستایی و اقتصادی دستیابی به توسعه کشاورزی است (Whitfield et al., 2015). توسعه کشاورزی مهم‌ترین اولویت در برنامه‌های توسعه ملی کشورهای در حال توسعه محسوب می‌شود (Layeqi et al., 2012) و در فرآیند رشد و توسعه این کشورها، نقش بسیار مهمی را برعهده دارد (Hosseini and Shahbazi, 2013). از آنجا که این بخش اقتصادی از نظر تأمین نیازهای غذایی مردم و مواد اولیه صنایع و نیز ایجاد اشتغال و درآمد اهمیت دارد، ثبات و استمرار رشد آن را می‌توان از عوامل عمده کمک‌کننده به ثبات اجتماعی و رشد اقتصادی جامعه به‌شمار آورد (Gongn and Lin, 2000). اما توسعه کشاورزی بدون توانمندسازی و مدیریت منابع انسانی در این بخش امکان‌پذیر نیست

عوامل اثرگذار بر گرایش جوانان روستایی به.....

(Shabanali Fami et al., 2004). همچنین، از آنجا که منابع انسانی شایسته و کارآمد مهم‌ترین عامل مؤثر در توسعه پایدار هر کشور است (Bihis-Tolentino, 1996)، باید بهره‌برداری کامل و مناسب از منابع انسانی کشور یکی از هدف‌های راهبردی توسعه در نظر گرفته شود. با عنایت به اینکه مشاغل بخش کشاورزی به‌طور عمده در اختیار روستاییان است، می‌توان مردم روستا را عامل مهمی در موفقیت توسعه کشاورزی دانست (Moshref et al., 2011). در بین نیروهای انسانی موجود در روستاها، جوانان به‌عنوان سرمایه‌های اصلی (Omani, 2008) و منبعی حیاتی برای دستیابی به توسعه (Olujde, 2008) به‌ویژه توسعه روستایی و کشاورزی به‌شمار می‌روند. جوانان از امیال و آرزوهایی چون شغل، درآمد، شأن و منزلت، موقعیت اجتماعی و یا نوعی خاص از زندگی برخوردارند. کلید جذب این جوانان به جامعه روستایی و شغل کشاورزی، شناسایی و مد نظر قرار دادن این امیال و آرزوها و تلاش در راستای فراهم کردن امکان دستیابی آنها به اهدافشان است. از سوی دیگر، موفقیت سیاست توسعه اجتماعی کشور نیز در گرو جذب و حفظ جوانان روستایی در روستا و اشتغال به کشاورزی است (Beauford, 1989). اما در این بین، وجود عواملی مانند تحصیلات و رسانه‌ها و امکانات موجود در شهرها و فاصله طبقاتی بین شهر و روستا سبب شده است که سطح آرمان‌ها و تمایلات جوانان روستایی ارتقا یابد و حتی نوع تمایلات آنها نیز متفاوت شود (Poursina et al., 2010). از این‌رو، در مشارکت جوانان روستایی، گرایش آنها به اشتغال در بخش کشاورزی و اقامت در مناطق روستایی بسیار مهم است (Ertiaei et al., 2011)؛ و شناسایی نیازهای جوانان روستایی باید بخشی مهم و جدانشدنی از برنامه‌ریزی‌های توسعه اجتماعی باشد (Beauford, 1989). پژوهش حاضر، در سال ۱۳۹۶، در منطقه بیران شهر واقع در استان لرستان انجام شد. با توجه به مباحث پیش‌گفته، این دو سؤال اساسی پیش می‌آید که «جوانان روستایی در منطقه بیران شهر تا چه حد گرایش به اشتغال در بخش کشاورزی دارند؟» و «عوامل مؤثر بر گرایش آنها به اشتغال در بخش کشاورزی کدامند؟». پژوهش حاضر در راستای پاسخ‌گویی به چنین سؤالاتی و با هدف تعیین عوامل اثرگذار بر گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش

کشاورزی منطقه بیران شهر انجام شده است. در همین راستا، برای دستیابی به هدف کلی تحقیق، تعریف اهدافی اختصاصی همچون اندازه‌گیری میزان گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی، تعیین ارتباط بین گرایش جوانان روستایی با متغیرهای موجود در مدل تحقیق، مقایسه میانگین گرایش جوانان روستایی در گروه‌بندی‌های مختلف و تعیین میزان اثرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرهای اثرگذار بر گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی صورت گرفت.

در راستای موضوع مطالعه حاضر، مطالعات مختلف انجام شده است که در پی، پاره‌ای از آنها یادآوری می‌شود. سالاری‌نیا و همکاران (Salarinia et al., 2015) حمایت دولت از جوانان روستایی و دانش جوانان در مورد کسب و کار کشاورزی، سلطانی و همکاران (Soltani et al., 2014) میزان آگاهی جوانان روستایی از زمینه‌های اشتغال در بخش کشاورزی، میزان درآمد خانواده از تولید محصولات کشاورزی، میزان حمایت‌های دولت از اشتغال جوانان روستایی در بخش کشاورزی، و مخت و همکاران (Mokht et al., 2012) نیز متغیرهای سن، میزان تحصیلات، میزان علاقه به سکونت در روستا و روحیات کارآفرینانه جوانان روستایی را مهم‌ترین متغیرهای تأثیرگذار بر گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی عنوان کرده‌اند.

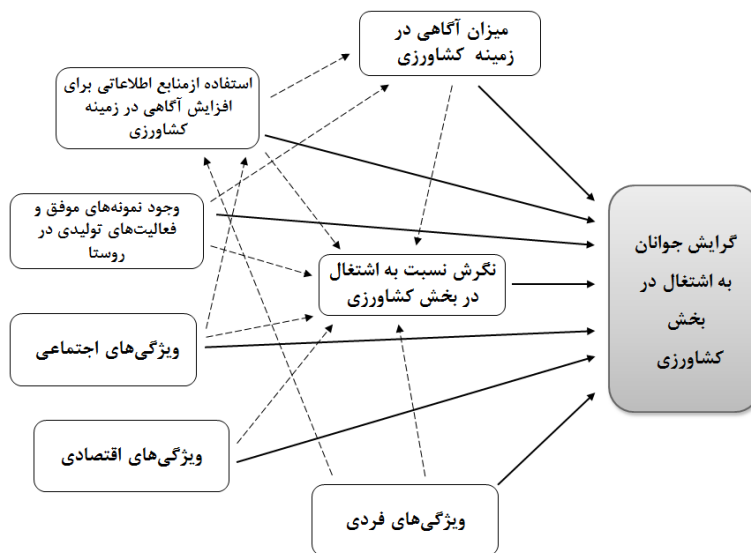
در مطالعات خارج از کشور نیز برخی از متغیرها بر میزان گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی مؤثر ارزیابی شده‌اند که از آن میان، سلیمان بلو و همکاران (Suleiman Bello et al., 2015) به سطح تحصیلات و کیماو (Kimaro, 2015) به سن، جنسیت، وضعیت تأهل، سطح تحصیلات، سابقه کار کشاورزی در خانواده، در دسترس بودن امکانات اعتباری روستایی، داشتن زمین، سطح دانش کشاورزی، و عدم وجود جایگزین‌های شغلی و همچنین، آگوو و همکاران (Agwu et al., 2012) به میزان تحصیلات پاسخ‌دهندگان، درآمد حاصل از مشاغل غیرزراعی، شغل پدر و مادر، تحصیلات پدر، اندازه مزرعه و میزان کاربرد مکانیزاسیون در کشاورزی به‌عنوان متغیرهای تأثیرگذار در این زمینه اشاره کرده‌اند.

عوامل اثرگذار بر گرایش جوانان روستایی به.....

روش‌شناسی

تحقیق حاضر از لحاظ هدف، کاربردی، از لحاظ میزان و درجه کنترل متغیرها، میدانی و از لحاظ نحوه جمع‌آوری اطلاعات نیز از نوع تحقیقات توصیفی است و از آنجا که به بررسی رابطه بین گرایش جوانان روستایی و دیگر متغیرهای تحقیق می‌پردازد، از نوع تحقیقات همبستگی به‌شمار می‌رود.

نخست، با توجه به بررسی مبانی نظری موضوع و مرور مطالعات پیشین، متغیرهای کلیدی استخراج و چارچوب مفهومی پژوهش طراحی شد (شکل ۱).

شکل ۱- چارچوب نظری تحقیق

بر اساس این مدل مفهومی، هفت متغیر به‌طور مستقیم و یا غیرمستقیم بر میزان گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی تأثیر می‌گذارند؛ این متغیرها عبارت‌اند از: (۱) ویژگی‌های فردی، (۲) ویژگی‌های اقتصادی، (۳) ویژگی‌های اجتماعی، (۴) وجود نمونه‌های موفق و فعالیت‌های تولیدی در روستا، (۵) میزان استفاده از منابع اطلاعاتی برای

افزایش آگاهی در زمینه کشاورزی، ۶) میزان آگاهی در زمینه کشاورزی، و ۷) نگرش جوانان روستایی نسبت به اشتغال در بخش کشاورزی.

برای نمونه، وجود نمونه‌های موفق و فعالیت‌های تولیدی در روستا، علاوه بر تأثیر مستقیم بر گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی، به‌طور غیرمستقیم نیز با اثرگذاری بر میزان آگاهی جوانان روستایی در زمینه کشاورزی، روی گرایش آنها به اشتغال در این بخش مؤثر است.

بر پایه آخرین آمار اداره کل ثبت احوال استان لرستان تا پایان سال ۱۳۹۵، جمعیت بیران‌شهر ۱۱۷۰۵ نفر بود که از آن میان، ۱۴۰۴ نفر را جوانان پانزده تا ۲۴ ساله تشکیل می‌دادند. از این‌رو، جامعه آماری پژوهش حاضر شامل تمامی این جوانان منطقه بوده و حجم نمونه با استفاده از رابطه کوکران به‌صورت زیر تعیین شده است:

$$n = \frac{N(t * s)^2}{N(d)^2 + (t * s)^2}$$

که در آن، n = حجم نمونه، σ = انحراف معیار (جامعه) = s ، N = حجم جامعه = d ، دقت احتمالی = t و $t = 1/96$ است.

$$d = t * \frac{s}{\sqrt{n}} \quad d = 1.96 * \frac{9.52}{\sqrt{30}} = 3.41$$

به‌منظور افزایش دقت و صحت نتایج، با تعدیل مقدار به‌دست‌آمده تا حد $1/3$ ، حجم نمونه به‌صورت زیر محاسبه شده است:

$$n = \frac{1404(1.96*9.52)^2}{1404(1.3)^2 + (1.96*9.52)^2} = 180.5$$

بر اساس رابطه کوکران، تعداد نمونه مناسب برای تحقیق حاضر $180/5$ نفر به‌دست آمد، که البته برای اطمینان بیشتر ۱۸۱ پرسشنامه تکمیل شد.

پس از برآورد حجم نمونه، متناسب با درصد جمعیت هر روستا و حجم نمونه، تعداد نمونه انتخابی هر روستا مشخص شد. شایان یادآوری است که در مطالعه حاضر، تدوین مبانی

عوامل اثرگذار بر گرایش جوانان روستایی به.....

نظری و مرور منابع با استفاده از مطالعات کتابخانه‌ای و جمع‌آوری اطلاعات مربوط به نمونه‌ها نیز با بهره‌گیری پرسشنامه پژوهش‌گرا ساخته از طریق بررسی‌های میدانی صورت گرفت. بخش‌های مختلف پرسشنامه شامل متغیرهای مستقل و مؤلفه‌های مورد استفاده برای سنجش هر متغیر و نحوه سنجش متغیر مستقل در جدول ۱ آمده است.

جدول ۱- متغیرهای مستقل، متغیرهای مورد استفاده برای سنجش هر متغیر و نحوه سنجش آن‌ها

متغیر مستقل	نحوه سنجش	متغیرها و گویه‌های مورد استفاده
ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای	حاصل جمع متغیرها پس از رفع مقیاس متغیرها به روش تقسیم بر میانگین	سن، سابقه کار کشاورزی والدین، تعداد افراد شاغل در بخش کشاورزی در خانواده
ویژگی‌های اقتصادی	حاصل جمع متغیرها پس از رفع مقیاس متغیرها به روش تقسیم بر میانگین	میزان زمین زراعی و باغی خانواده، تعداد دام خانوار
ویژگی‌های اجتماعی (مشارکت در فعالیت‌های گروهی)	حاصل جمع سه گویه در قالب طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت، از خیلی کم (۱) تا خیلی زیاد (۵)	شرکت در فعالیت‌های گروهی برای مدیریت روستا، شرکت در فعالیت‌های کشاورزی به صورت گروهی، شرکت در انواع مراسم روستا (جشن‌ها و عزاداری‌ها)
وجود نمونه‌های موفق تولیدی در روستا	حاصل جمع چهار گویه در قالب طیف دوگزینه‌ای بلی (۱) و خیر (۰)	وجود مزرعه نمونه و کشاورز نمونه در روستا، وجود واحد تولیدی خاص و کارآفرین در روستا و ...
زمینه فعالیت غالب در روستای محل زندگی	حاصل جمع تعداد فعالیت‌های غالب در روستا از بین هشت فعالیت مشخص شده	زراعت، باغبانی، شیلات و آبزیان، دامداری و دامپروری
میزان آگاهی در زمینه کشاورزی	حاصل جمع میزان آگاهی فرد در هشت زیربخش کشاورزی در قالب طیف لیکرت	زراعت، باغبانی، دامداری و دامپروری، شیلات و آبزیان
نگرش نسبت به شغل کشاورزی	حاصل جمع ده گویه در قالب طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت، از کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۵)	لزوم فعالیت‌های کشاورزی برای پیشرفت روستا، خدمت به جامعه از طریق شغل کشاورزی، داشتن مهارت کافی برای کار کشاورزی، سلامت جسمانی و ...
میزان استفاده از منابع اطلاعاتی برای افزایش آگاهی در زمینه کشاورزی	حاصل جمع میزان استفاده فرد از هفت منبع اطلاعاتی برای افزایش آگاهی در زمینه کشاورزی در قالب طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت	کلاس‌های آموزشی - ترویجی در خصوص کشاورزی، استفاده از اینترنت برای کسب اطلاعات کشاورزی، ارتباط با مروجان و کارشناسان، مطالعه بروشورها و نشریه‌های ترویجی

مأخذ: یافته‌های تحقیق

متغیر وابسته‌ی تحقیق از حاصل جمع میزان تمایل جوانان در نه زیربخش کشاورزی مورد سنجش قرار گرفت. بدین منظور، نخست، میزان گرایش جوانان روستایی در زیربخش‌های مختلف کشاورزی در قالب مقیاس ده‌گزینه‌ای به صورت جدول ۲ طراحی و از

پاسخ‌گویان خواسته شد تا میزان گرایش خود نسبت به هر کدام از زیربخش‌ها را بیان کنند. آنگاه با حاصل جمع پاسخ گویه‌ها، مجموع گرایش به دست آمد. بدین ترتیب، نمره گرایش جوانان در دامنه امتیازی صفر (حداقل) تا نود (حداکثر) متغیر بود. سپس، مجموع گرایش جوانان پیرامون اشتغال در زیربخش‌های مختلف کشاورزی در پنج مجموعه دسته‌بندی شد، که عبارت‌اند از: بسیار ضعیف (۰-۱۸)، ضعیف (۱۹-۳۶)، متوسط (۳۷-۵۴)، قوی (۵۵-۷۲) و بسیار قوی (۷۳-۹۰).

جدول ۲- زیربخش‌های بخش کشاورزی و نحوه سنجش متغیر وابسته

زیربخش‌های بخش کشاورزی											
امتیاز											
۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۰	
۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۰	زراعت (کاشت محصولاتی چون گندم، جو و لوبیا)
۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۰	باغداری (کاشت درختان میوه و گلخانه، پرورش قارچ، سبزی کاری)
۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۰	پرورش دام (گاو، گوسفند، مرغداری، کرم ابریشم، زنبور عسل و ...)
۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۰	شیلات و پرورش آبزیان (تکثیر و پرورش ماهی و ...)
۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۰	خدمات فنی کشاورزی (رانندگی و تعمیر تراکتور و ماشین‌آلات کشاورزی)
۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۰	اشتغال در بخش صنایع تبدیلی و بسته‌بندی محصولات کشاورزی
۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۰	جمع‌آوری و فرآوری گیاهان دارویی مراتع و جنگل‌ها
۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۰	خرید و فروش نهاده‌های کشاورزی (سم و کود، ادوات کشاورزی و ..)
۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۰	خرید و فروش محصولات کشاورزی (گندم، جو، حبوبات، دام، شیر و ...)

مأخذ: یافته‌های تحقیق

عوامل اثرگذار بر گرایش جوانان روستایی به.....

روایی پرسشنامه، پس از اعمال نظرات اصلاحی اساتید دانشگاه و مسئولان جهاد کشاورزی استان لرستان، مورد تأیید قرار گرفت. سنجش پایایی پرسشنامه نیز از طریق محاسبه ضریب آلفای کرونباخ، پس از انجام آزمون مقدماتی، به انجام رسید (جدول ۳).

جدول ۳- مقادیر آلفای کرونباخ به تفکیک گویه‌ها

سازه	تعداد گویه	آلفای کرونباخ
میزان آگاهی در زمینه کشاورزی	۸	۰/۷۷۲
نگرش جوانان نسبت به شغل کشاورزی	۱۰	۰/۷۳۲
استفاده از منابع اطلاعاتی برای افزایش آگاهی در زمینه کشاورزی	۷	۰/۸۰۵
میزان گرایش به زیربخش‌های کشاورزی	۹	۰/۷۶۸

مأخذ: یافته‌های تحقیق

در نهایت، با استفاده از نرم‌افزار SPSS، تحلیل داده‌ها در بخش توصیفی در قالب آمارهایی چون توزیع فراوانی، درصد، میانگین، و دامنه تغییرات انجام شد. در بخش استنباطی نیز از ضریب همبستگی، آزمون t مستقل، رگرسیون به روش Enter و شیوه تحلیل مسیر برای بررسی روابط بین متغیرها استفاده شد.

نتایج و بحث

توصیف ویژگی‌های جامعه مورد مطالعه

چنان‌که پیش‌تر گفته شد، نمونه‌های پژوهش حاضر همگی جوانان روستایی در مقطع سنی پانزده تا ۲۴ سال بودند؛ بیشترین فراوانی مربوط به گروه سنی ۲۱ تا ۲۴ سال (۵۴/۷ درصد) بود. ۵۹/۱ درصد پاسخ‌گویان مرد و ۴۰/۹ درصد زن بودند، که ۶۸/۵ درصد آنها مجرد و ۳۱/۵ درصد متأهل بودند. بیشترین سطح تحصیلات (۳۴/۳ درصد) مربوط به جوانان با مدرک دیپلم بود. حدود سی درصد پدران و ۳۲ درصد مادران آنها بی‌سواد بودند. در خانواده‌های بیشتر آنها (هفتاد درصد) کمتر از سه نفر در بخش کشاورزی مشغول فعالیت بودند. ۴۲ درصد پاسخ‌گویان بیکار بودند. پدران بیشتر پاسخ‌گویان (۵۳/۶ درصد) کشاورز بودند و میانگین سابقه

کار کشاورزی پدر ۲۹/۶۳ و مادر ۱۹/۶۶ سال بود. خانواده‌های ۵۳ درصد جوانان روستایی مالک یک تا سه هکتار زمین (آبی و دیم) بودند؛ همچنین، بیشتر آنها (۶۰/۲ درصد) باغ نداشتند. خانوارهای ۵۹/۱ درصد پاسخ‌گویان فاقد ادوات کشاورزی، ۱۷/۱ درصد مالک یک وسیله کشاورزی و ۲۳/۸ درصد نیز صاحب بیش از یک وسیله کشاورزی بودند. منبع تأمین آب بیشتر پاسخ‌گویان (۴۸/۱ درصد) رودخانه بود. از میان پاسخ‌گویان، ۶۰/۲ درصد وجود مزرعه نمونه، ۶۶/۳ درصد وجود کشاورز نمونه، ۲۳/۲ درصد وجود واحد تولیدی خاص و کارآفرین و ۱۲/۲ درصد نیز وجود واحد فرآوری محصولات کشاورزی در روستای خود را تأیید کرده‌اند.

میزان گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی

سنجش میزان گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی نشان داد که گرایش جوانان در این زمینه در سطح متوسط است (جدول ۴).

جدول ۴- توزیع فراوانی جوانان روستایی بر حسب میزان گرایش آنها به اشتغال در بخش کشاورزی

درصد	فراوانی	میزان گرایش به کشاورزی
۱۷/۱	۳۱	بسیار ضعیف
۳۰/۴	۵۵	ضعیف
۳۵/۹	۶۵	متوسط
۱۵/۵	۲۸	قوی
۱/۱	۲	بسیار قوی
۱۰۰	۱۸۱	جمع کل

میانگین: ۳۶/۵۴ انحراف معیار: ۱۸/۳۹۶ حداقل: ۰ حداکثر: ۸۲

مأخذ: یافته‌های تحقیق

عوامل اثرگذار بر گرایش جوانان روستایی به.....

رابطه «گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی» با دیگر متغیرها
 در این بخش، رابطه «گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی» به عنوان متغیر اول با دیگر متغیرهای مورد نظر از طریق آزمون همبستگی پیرسون و اسپیرمن بررسی شده، که نتایج این آزمون‌ها در جدول ۵ آمده است.

جدول ۵- رابطه متغیر گرایش جوانان با دیگر متغیرها

متغیر اول	متغیر دوم	نوع آزمون	ضریب همبستگی	سطح معنی داری
	سن فرد	پیرسون	۰/۱۰۹	۰/۱۴۴
	تعداد افراد خانوار	پیرسون	۰/۰۶۰	۰/۴۲۴
	تعداد سال‌های تحصیل فرد	پیرسون	-۰/۰۲۹	۰/۶۹۹
	تحصیلات پدر	اسپیرمن	-۰/۰۵۰	۰/۵۰۶
	تحصیلات مادر	اسپیرمن	-۰/۰۱۴	۰/۸۴۷
	تعداد افراد شاغل در بخش کشاورزی در خانواده	پیرسون	۰/۰۷۴	۰/۳۲۴
	سابقه کار پدر در بخش کشاورزی	پیرسون	-۰/۰۳۴	۰/۶۴۹
	سابقه کار مادر در بخش کشاورزی	پیرسون	-۰/۰۴۹	۰/۵۱۱
	مالکیت دام (گوسفند)	پیرسون	۰/۱۵۲*	۰/۰۴۰
	مالکیت دام (بز)	پیرسون	۰/۰۶۵	۰/۳۸۴
	مالکیت دام (گاو)	پیرسون	۰/۰۷۴	۰/۳۲۱
	میزان زمین آبی	پیرسون	۰/۲۶۳**	۰/۰۰۰
	میزان زمین دیم	پیرسون	۰/۱۹۵**	۰/۰۰۸
	میزان باغ	پیرسون	۰/۱۶۱*	۰/۰۳۰
	فعالیت‌های اجتماعی (مشارکت در فعالیت‌های گروهی)	پیرسون	۰/۳۰۳**	۰/۰۰۰
	میزان دانش و آگاهی در زمینه کشاورزی	پیرسون	۰/۴۴۶**	۰/۰۰۰
	نگرش نسبت به شغل کشاورزی	پیرسون	۰/۳۸۳**	۰/۰۰۰
	استفاده از منابع اطلاعاتی برای افزایش آگاهی در زمینه کشاورزی	پیرسون	۰/۳۰۴**	۰/۰۰۰

** معنی داری در سطح یک درصد * معنی داری در سطح پنج درصد

مأخذ: یافته‌های تحقیق

بر اساس نتایج به دست آمده از آزمون همبستگی، رابطه متغیر «گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی» با متغیرهای میزان زمین آبی و دیم، مشارکت در فعالیت‌های گروهی، میزان دانش و آگاهی در زمینه‌های مختلف کشاورزی و میزان استفاده از منابع اطلاعاتی برای افزایش آگاهی در زمینه کشاورزی در سطح یک درصد (با احتمال ۹۹ درصد) و با متغیرهای میزان مالکیت باغ و مالکیت دام (تعداد گوسفند) خانوار در سطح پنج درصد (با احتمال ۹۵ درصد) مستقیم و معنی دار است.

مقایسه میانگین گرایش جوانان روستایی در گروه‌بندی‌های مختلف

طبق نتایج به دست آمده (جدول ۶)، میانگین گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی در بین زنان و مردان در سطح یک درصد معنی دار است و با احتمال ۹۹ درصد، می‌توان گفت که مردان در مقایسه با زنان گرایش بیشتری به اشتغال در بخش کشاورزی دارند.

جدول ۶- مقایسه گرایش جوانان روستایی در گروه‌بندی‌های مختلف

متغیر وابسته	متغیر گروه‌بندی	گروه‌ها	میانگین	انحراف معیار	آماره t	سطح معنی‌داری
گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی	جنسیت	مرد	۴۰/۹۳	۱۶/۱۶۸	۳/۸۷۵ ^{oo}	۰/۰۰۰
		زن	۳۰/۲۰	۱۹/۶۴۵		
	وضعیت تأهل	مجرد	۳۵/۶۰	۱۸/۸۲۰	-۰/۰۱۹	۰/۳۱۰
		متأهل	۳۸/۶۰	۱۷/۴۲۰		
	مالکیت تراکتور	دارد	۳۹/۰۵	۱۸/۴۳۳	-۱/۲۷۹	۰/۲۰۳
		ندارد	۳۵/۳۳	۱۸/۳۳۰		
	انجام فعالیت‌های کشاورزی در خانوار	بلی	۳۷/۱۰	۱۸/۲۹۶	۰/۳۶۶	۰/۷۱۵
		خیر	۳۶/۰۹	۱۸/۵۵۶		
	وجود مزرعه نمونه در روستا	بلی	۳۷/۴۹	۱۶/۵۴۰	-۰/۸۱۰	۰/۴۱۹
		خیر	۳۵/۱۱	۲۰/۹۳۷		
	وجود کشاورز نمونه در روستا	بلی	۳۷/۷۴	۱۷/۲۵۳	-۱/۲۳۳	۰/۲۱۹
		خیر	۳۴/۱۸	۲۰/۴۰۳		
	وجود واحد تولیدی خاص و کارآفرین در روستا	بلی	۴۳/۱۸	۱۸/۰۲۷	-۱/۱۸۱	۰/۲۳۹
		خیر	۳۵/۶۵	۱۸/۴۷۸		
	وجود واحد فرآوری محصولات کشاورزی در روستا	بلی	۴۳/۱۸	۱۷/۶۱۴	-۱/۸۱۸ ^o	۰/۰۷۱
		خیر	۳۵/۶۲	۱۸/۳۶۶		

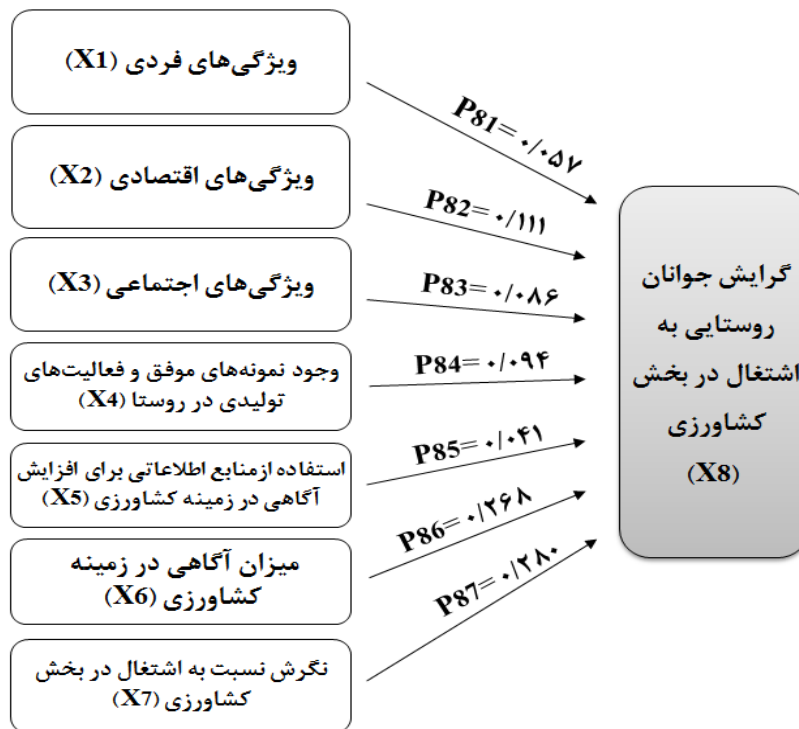
** معنی‌داری در سطح یک درصد * معنی‌داری در سطح پنج درصد

مأخذ: یافته‌های تحقیق

عوامل اثرگذار بر گرایش جوانان روستایی به.....

نتایج تحلیل مسیر؛ تعیین میزان اثرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرهای مستقل مرحله اول: تعیین اثرات مستقیم

در مرحله اول، میزان اثرات مستقیم متغیرهای مستقل (X_1 تا X_7) بر متغیر وابسته تحقیق (گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی) از طریق آزمون رگرسیون به روش Enter و از طریق ضرایب استاندارد β تعیین شد.

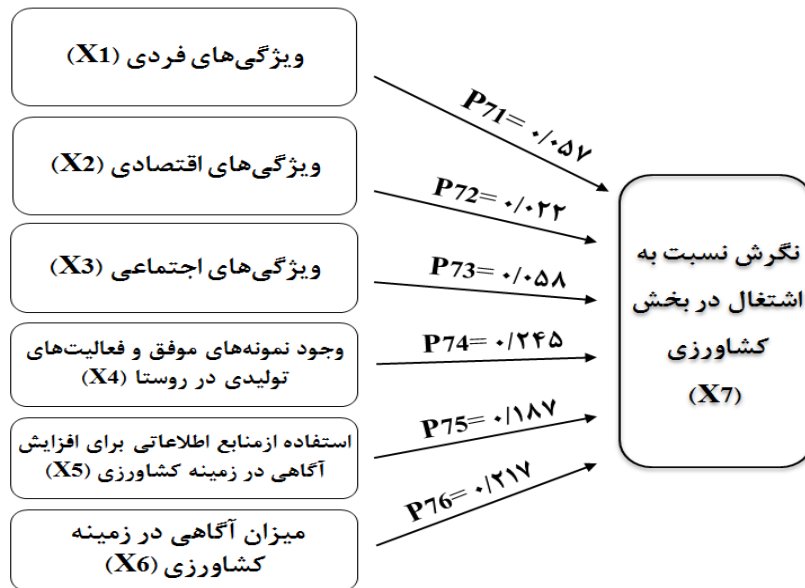
شکل ۲- تعیین اثرات مستقیم متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته

همان‌گونه که در شکل ۲ مشاهده می‌شود، بر اساس نتایج به‌دست‌آمده، میزان تأثیر متغیرهای X_1 تا X_7 بر متغیر وابسته «گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی»، به ترتیب، برابر با ۰/۰۵۷، ۰/۱۱۱، ۰/۰۸۶، ۰/۰۹۴، ۰/۰۴۱، ۰/۲۶۸ و ۰/۲۸۰ است.

مرحله دوم: تجزیه مسیرها برای تعیین اثرات غیرمستقیم

در این مرحله، کلیه مسیرهایی که در آنها متغیرهای مستقل تحقیق (X_1 تا X_6) حداقل از یک متغیر مستقل دیگر تأثیر می‌پذیرند، تجزیه و میزان اثر غیرمستقیم آنها (ضرایب استاندارد β) از طریق رگرسیون به روش Enter محاسبه شد.

مسیر یک: تأثیر شش متغیر مستقل (شامل ۱- ویژگی‌های فردی، ۲- ویژگی‌های اقتصادی، ۳- ویژگی‌های اجتماعی، ۴- وجود نمونه‌های موفق و فعالیت‌های تولیدی در روستا، ۵- میزان استفاده از منابع اطلاعاتی برای افزایش آگاهی در زمینه کشاورزی، و ۶- میزان آگاهی در زمینه کشاورزی) بر متغیر نگرش جوانان روستایی نسبت به اشتغال در بخش کشاورزی.

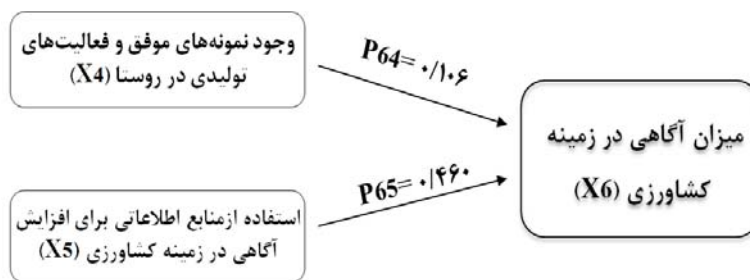

شکل ۳- میزان تأثیر شش متغیر مستقل بر نگرش جوانان نسبت به کشاورزی

همان‌گونه که در شکل ۳ مشاهده می‌شود، بر اساس نتایج به‌دست‌آمده، میزان تأثیر متغیرهای X_1 تا X_6 بر متغیر نگرش جوانان نسبت به کشاورزی، به ترتیب، برابر با 0.1057 ، 0.1022 ، 0.1058 ، 0.245 ، 0.187 و 0.217 است.

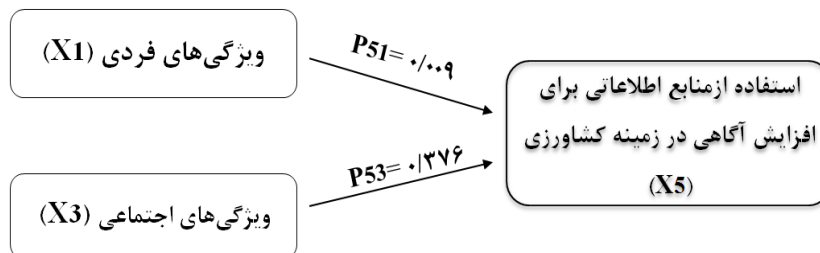
عوامل اثرگذار بر گرایش جوانان روستایی به.....

مسیر دو: تأثیر دو متغیر مستقل (شامل ۱- وجود نمونه‌های موفق و فعالیت‌های تولیدی در روستا، و ۲- استفاده از منابع اطلاعاتی برای افزایش آگاهی در زمینه کشاورزی) بر متغیر میزان آگاهی در زمینه کشاورزی.

شکل ۴- میزان تأثیر دو متغیر مستقل (X_4 و X_5) بر میزان آگاهی در زمینه کشاورزی همان‌گونه که در شکل ۴ مشاهده می‌شود، بر اساس نتایج به‌دست‌آمده، میزان تأثیر متغیرهای X_4 و X_5 بر متغیر میزان آگاهی در زمینه کشاورزی، به ترتیب، برابر با ۰/۱۰۶ و ۰/۴۶۰ است.

مسیر سه: تأثیر دو متغیر مستقل (شامل ۱- ویژگی‌های فردی، و ۲- ویژگی‌های اجتماعی) بر متغیر استفاده از منابع اطلاعاتی برای افزایش آگاهی در زمینه کشاورزی.

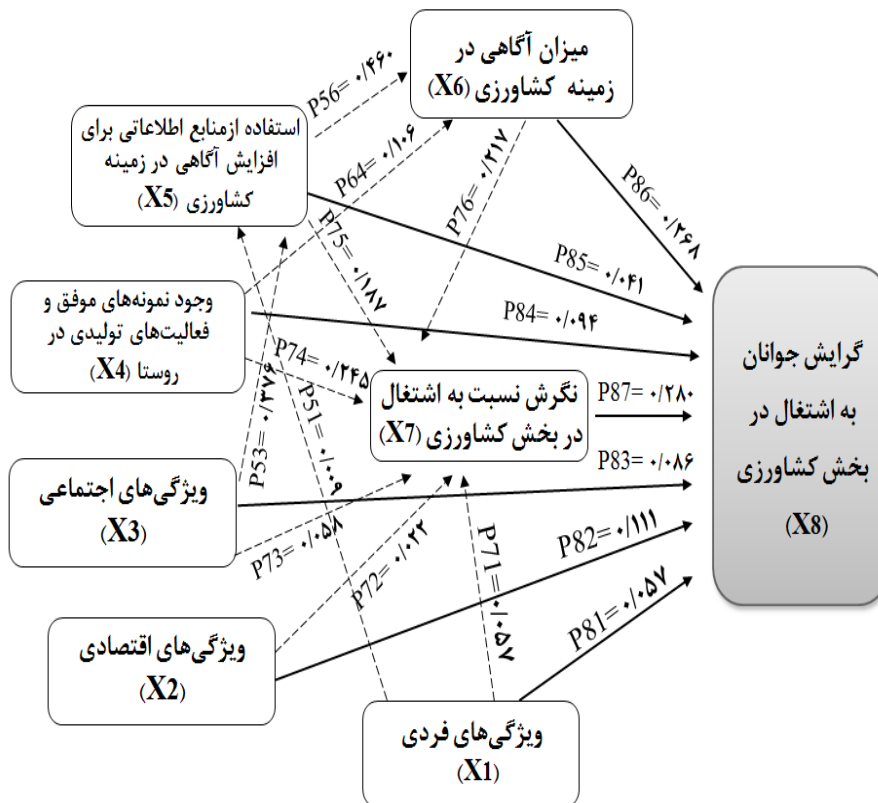

شکل ۵- میزان تأثیر دو متغیر مستقل (X_1 و X_3) بر میزان استفاده از منابع اطلاعاتی برای افزایش آگاهی در زمینه کشاورزی

همان‌گونه که در شکل ۵ مشاهده می‌شود، بر اساس نتایج به‌دست‌آمده، میزان تأثیر متغیرهای مستقل X_1 و X_3 بر متغیر استفاده از منابع اطلاعاتی برای افزایش آگاهی در زمینه کشاورزی، به ترتیب، برابر با $0/009$ و $0/376$ است.

مرحله سوم: ترکیب مسیرهای تجزیه‌شده

در این مرحله، کلیه اثرات مستقیم و غیرمستقیم محاسبه‌شده بر گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی در شکل ۶ ارائه شده است.

شکل ۶- اثرات مستقیم و غیرمستقیم محاسبه‌شده متغیرهای مستقل بر گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی

عوامل اثرگذار بر گرایش جوانان روستایی به.....

مرحله چهارم: محاسبه اثرات مستقیم، غیرمستقیم و اثرات کل متغیرهای مستقل
در این مرحله، با ضرب کردن ضرایب به دست آمده از مسیرهای تجزیه شده در همدیگر، مقدار اثرات مستقیم و غیرمستقیم محاسبه شد (جدول ۷).

جدول ۷- مجموع اثرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته

متغیر مستقل	اثرات مستقیم	اثرات غیرمستقیم	مجموع اثرات مستقیم و غیرمستقیم
X _۱ : ویژگی های فردی	۰/۰۵۷	۰/۰۱۶	۰/۰۷۳
X _۲ : ویژگی های اقتصادی	۰/۱۱۱	۰/۰۰۶	۰/۱۱۷
X _۳ : ویژگی های اجتماعی	۰/۰۸۶	۰/۱۰۹	۰/۱۹۵
X _۴ : وجود نمونه های موفق و فعالیت های تولیدی در روستا	۰/۰۹۴	-۰/۰۳۴	۰/۰۶
X _۵ : استفاده از منابع اطلاعاتی برای افزایش آگاهی در زمینه کشاورزی	۰/۰۴۱	۰/۲۰۲	۰/۲۴۳
X _۶ : میزان آگاهی در زمینه کشاورزی	۰/۲۶۸	۰/۰۶۰	۰/۳۲۸
X _۷ : نگرش جوانان روستایی نسبت به کشاورزی	۰/۲۸۰	---	۰/۲۸۰

مأخذ: یافته های تحقیق

با توجه به نتایج جدول ۷، متغیر میزان آگاهی در زمینه کشاورزی با مجموع اثرات ۰/۳۲۸ بیشترین تأثیر را بر گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی داشته است.

نتیجه گیری و پیشنهادها

گرایش جوانان روستایی منطقه بیران شهر نسبت به کشاورزی به مثابه یک شغل در سطح متوسط بود. اگرچه این جوانان ترجیح می دهند در مشاغل وارد شوند که با دردسر کمتری همراه است، اما از آنجا که در منطقه مورد مطالعه، کشاورزی مهم ترین فعالیت منطقه است و تا حدودی از کشاورزی سنتی و معیشتی به سمت تولید مکانیزه حرکت کرده است، جوانان کمتر خود را با جوانان شهری مقایسه می کنند و همچنین، بدین نتیجه رسیده اند که اشتغال در بخش کشاورزی نیز می تواند تا حدودی آنها را به اهدافشان برساند.

افرادی که از لحاظ مالکیت زمین زراعی، در وضعیت بهتری به سر می‌برند، گرایش بیشتری به اشتغال در بخش کشاورزی دارند، زیرا تولید بیشتر و در پی آن، درآمد کافی را به همراه دارد. نتایج تحقیقات کیمارو (Kimaro, 2015)، سلیمان بلو و همکاران (Suleiman Bello et al 2015) و آگوو و همکاران (Agwu et al., 2012) این نتیجه تحقیق حاضر را تأیید می‌کنند؛ در همین زمینه، پیشنهاد می‌شود که مسئولان، جوانان روستایی را در طرح‌های واگذاری زمین در اولویت قرار دهند و با تسهیلات کم‌بهره زمین‌های زراعی حاصل‌خیز و مناسب را به آنها عرضه کنند.

نتایج تحقیق حاضر نشان می‌دهد که بین گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی و میزان آگاهی در زمینه‌های مختلف کشاورزی رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد؛ این موضوع گویای تأثیر آگاهی جوانان روستایی به زمینه‌های مختلف کشاورزی از طریق دانش تجربی گذشتگان و دانش رسمی و نوین و فناوری‌های جدید و کارآمد است، که موجب تحولات اساسی در فرآیند تولید و عرصه زندگی می‌شود و از این رو، گرایش جوانان به اشتغال در این بخش را بیشتر می‌کند. این بخش از نتایج تحقیق حاضر نیز با نتایج پژوهش‌های سالاری‌نیا و همکاران (Salarinia et al., 2014)، سلطانی و همکاران (Soltani et al., 2015) و کیمارو (Kimaro, 2015) سازگار است؛ در این زمینه، توصیه می‌شود که در راستای آگاه‌سازی جوانان روستایی نسبت به زمینه‌های مختلف کشاورزی، مسئولان بخش کشاورزی به مقوله آموزش‌های رسمی و غیررسمی توجه بیشتری داشته باشند تا از این رهگذر، بتوان گرایش جوانان به اشتغال در بخش کشاورزی را تقویت کرد.

با توجه به نتایج پژوهش حاضر، بین گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی و مشارکت در فعالیت‌های گروهی رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد. شرکت در فعالیت‌های گروهی و ارتباط و تماس روزافزون با گروه‌های مختلف موجب آشنایی جوانان با مسائل و تحولات محیط روستا، فرهنگ کار و تلاش، کارآموزی و کسب مهارت جوانان در عرصه‌های مختلف می‌شود و در نتیجه، بستری مناسب برای حضور جوانان در فعالیت‌های

عوامل اثرگذار بر گرایش جوانان روستایی به.....

مرتبط با توسعه روستا (مانند توسعه کشاورزی و اشتغال در این بخش) فراهم می‌آید؛ در این زمینه، پیشنهاد می‌شود که با راه‌اندازی فعالیت‌های گروهی جدید مانند اجرای برنامه‌های فرهنگی و اجتماعی مناسب در سطح منطقه، موجبات گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی فراهم شود.

همچنین، بر اساس نتایج تحقیق حاضر، رابطه بین گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی و میزان استفاده از منابع اطلاعاتی برای افزایش آگاهی در زمینه کشاورزی معنی‌دار بوده و در واقع، شرکت در کلاس‌های آموزشی ترویجی، استفاده از اینترنت برای کسب اطلاعات کشاورزی، استفاده از بروشورها، نشریه‌های ترویجی و برنامه‌های آموزشی رادیو و تلویزیون در خصوص کشاورزی تأثیر مثبت بر گرایش جوانان به اشتغال در بخش کشاورزی داشته است؛ در این زمینه، توصیه می‌شود که در راستای بهبود کیفی این‌گونه فعالیت‌های آموزشی، اقدامات لازم صورت پذیرد.

افزون بر این، در پژوهش حاضر، بین گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی و نگرش آنها نسبت به شغل کشاورزی رابطه معنی‌دار به‌دست آمد. نگرش و ذهنیت جوانان نسبت به شغل کشاورزی ممکن است بر تصمیم‌گیری آنها در زمینه انتخاب شغل تأثیرگذار باشد؛ به دیگر سخن، این نگرش جوانان روستایی که آینده شغلی کشاورزی روشن نیست و انتخاب شغل کشاورزی به‌عنوان شغل اصلی موجب کسر شأن می‌شود، خود به کاهش تمایل و گرایش این جوانان به اشتغال در بخش کشاورزی و در نتیجه، به افزایش روند مهاجرت آنها از روستا می‌انجامد. از نتایج قابل توجه تحقیق حاضر وجود رابطه مثبت و معنی‌دار بین گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی و مالکیت دام (تعداد گوسفند) خانوار بوده است. در منطقه مورد مطالعه، همپاری‌ها و کمک به یکدیگر، به دلیل امکان استفاده از دشت‌های سرسبز، مراتع اشتراکی و پس‌چرا و کاه و کلش مزارع اهالی روستا، امکان نگهداری گوسفند را به آنها داده و از این‌رو، گرایش به زیربخش دامداری در میان جوانان تقویت شده است. بنابراین، از آنجا که پرورش دام (گوسفند)، با مخاطره بسیار کم آن،

یکی از بهترین شغل‌های کشاورزی است، پیشنهاد می‌شود که مسئولان با اختصاص وام‌ها و تسهیلات لازم به جوانان به منظور ایجاد جایگاه مناسب برای دام‌ها، تهیه دام مناسب برای پروراندی، قرنطینه و رعایت اصول بهداشتی و برگزاری کلاس‌های آموزشی توجیهی، نگرش و در پی آن، گرایش جوانان روستایی به اشتغال در حرفه دامداری را بهبود بخشند. نتایج آزمون t مستقل نشان داد که مردان در مقایسه با زنان گرایش بیشتری به اشتغال در بخش کشاورزی دارند؛ شاید دلیل آن به شرایط فرهنگی محیط روستا و نگاه تبعیض آمیز جنسیتی بازگردد، که بسیاری از فعالیت‌ها به زنان سپرده نمی‌شود. این بخش از نتایج تحقیق حاضر با نتایج مطالعات کیمارو (Kimaro, 2015) و سلیمان بلو و همکاران (Suleiman Bello et al., 2015) همخوانی دارد.

سرانجام، بر اساس نتایج به دست آمده از تحلیل مسیر، به ترتیب، متغیرهای میزان آگاهی در زمینه کشاورزی، نگرش جوانان روستایی نسبت به کشاورزی، استفاده از منابع اطلاعاتی برای افزایش آگاهی در زمینه کشاورزی، ویژگی‌های اجتماعی جوانان، ویژگی‌های اقتصادی جوانان، ویژگی‌های فردی جوانان و وجود نمونه‌های موفق و فعالیت‌های تولیدی در روستا بر گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی تأثیرگذار بوده‌اند؛ با توجه بدین نتایج تحقیق، پیشنهادهایی به شرح زیر ارائه می‌شود:

۱- تقویت کمی و کیفی زیرساخت فناوری اطلاعات (IT) در منطقه و آموزش به جوانان در زمینه کشاورزی؛

۲- شناسایی افراد کارآفرین در منطقه و تشویق آنها به ایجاد کسب‌وکارهای مولد و کارآفرینانه؛

۳- ترغیب جوانان و نوجوانان روستایی به مشارکت در فعالیت‌های کشاورزی از طریق برگزاری کارگاه‌های آموزش عملی، گردهمایی‌ها، انواع مراسم روز مزرعه، نمایشگاه‌های عرضه و معرفی محصولات کشاورزی، پخش فیلم و فعالیت‌هایی از این دست در مناطق روستایی با تدبیر، حمایت و هدایت سازمان‌ها و نهادهای دولتی.

منابع

1. Agwu, N.E., Nwankwo, E. and Anyanwu, C.I. (2013). Determinants of agricultural labour participation among the youth in Abia State, Nigeria. *Journal of Food and Agricultural Economics*, 2(1): 157-164.
2. Beauford, E.Y. (1989). Revitalizing rural America: focus on rural youth. *Southern Rural Sociology*, 6: 1-11.
3. Bihis - Tolentino, J. (1996). Institutional strengthening and program management related to rural youth programs. Rome: *FAO, Expert Consultation on Extension Rural Youth Programs and Sustainable Development*, Retrieved from <http://www.fao.org/docrep/w1765e/w1765e0d.htm>.
4. Ertiaei, F., Chizari, M. and Jafari, M. (2011). Factors affecting the participation of rural youth in the field of agricultural development (case study: Kermanshah County). *Rural Research*, 2(3): 55-73. (Persian)
5. Gongn, J. and Lin, H. (2000). Sustainable development for agricultural region in China. *Forest Ecology and Management*, 128(1-2): 27-38.
6. Hosseini, S. and Shahbazi, H. (2013). Estimating the total supply and demand for the Iranian agricultural sector (1959-2007). *Economics and Economic Development*, 2(1): 16-24. (Persian)
7. Olujide, M.G. (2008). Attitude of youth towards rural development projects in Lagos State, Nigeria. *Society. Science*, 17(2): 163-167. Retrieved from: <http://www.krepublishers.com>.
8. Kimaro, J. (2015). Determinants of rural youth participation in agricultural activities: the case of Kahe Eastward in Moshi rural district, Tanzania. *Economics, Commerce and Management, United Kingdom*, 3(2): 1-14.
9. Layeqi, A., Ghasemi, P. and Babaei, N. (2012). The study of the comparative advantage of production and employment in the agricultural sector of the provinces of Iran. *Issues and Economic Policy Review*, 12(11-12): 83-110. (Persian)
10. Mokht, S., Bagheri, A. and Shabanali Fami, H. (2012). Attitude of rural youth of Gonbad-e-Kavous city toward employment in agriculture. *Village and Development*, 15(4): 115-136. (Persian)
11. Moshref, P., Mahdian Boroujeni, M. and Mirzaei, M. (2011). Factors affecting the attitude of rural youth in Shahrekord County toward employment in agriculture. National Conference on Employment of Agricultural and Natural Resources Graduates, pp. 1-12. (Persian)
12. Omani, A. (2008). Identification of economic, social and agricultural characteristics affecting the attitude of rural youth to engage in agricultural

- activities in Shoushtar. First National Conference on Sustainable Agriculture Management and Development in Iran, pp. 1-15. (Persian)
13. Poursina, M., Chizari, M., Hosseini, F. and Tahmasebi, M. (2010). Factors affecting the motivation of rural youth for employment in agricultural occupations (case study of villages of Kelardasht County). *Village and Development*, 13(3): 31-49. (Persian)
  14. Rahmon Ibrahim, M. (2014). How rural agricultural development project (animal production) can use projects benefits for improving the economic status of famers. *Procardia Economics and Finance*, 8: 484-489.
  15. Salarinia, M., Rasooli, M. and Solaymanpour, M. (2015). Factors affecting the rural youth's role in agricultural sector (case study: Amol City). *Biological Sciences, Pharmaceuticals*, 8(3): 221-251. (Persian)
  16. Shabanali Fami, H., Alibeigi, A., Karami, R. and Rahimzadeh, M. (2004). Factors affecting motivation of Kermanshah village girls for participation in agricultural activities. *Women Studies*, 2(4): 65-84. (Persian)
  17. Soltani, A., Chaharsoughi Amin, H. and Arayesh, M. (2014). Analysis of factors affecting the role of youth of Ilam city in employment of agricultural sector. *Agricultural Extension and Education Research*, 7(3): 57-72. (Persian)
  18. Suleiman Bello, A.R., Allajabou, H.A. and Baig, M.B. (2015). Attitudes of rural youth towards agriculture as an occupation: a case study from Sudan. *Development and Sustainability*, 4(4): 415-424.
  19. Whitfield, S., Dixon, J.L., Mulenga, B.P. and Goma, N.H. (2015). Conceptualising farming systems for agricultural development research cases from Eastern and Southern Africa. *Agricultural System*, 133: 54-62.